

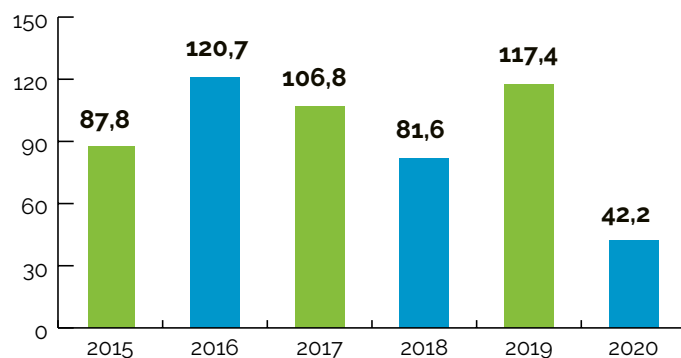
VLAAMSE BUITENLANDSE WAPENHANDEL IN 2020

De handel in militair materieel vanuit,
naar en door Vlaanderen in 2020.

Diederik Cops

OPVALLENDE FEITEN IN 2020

- 1 De vergunde wapenhandel vanuit Vlaanderen bedroeg 42,2 miljoen euro, opvallend minder dan de voorbije jaren.
- 2 Speciaal militair oefenmaterieel en militaire elektronica waren de belangrijkste Vlaamse handelsproducten.
- 3 Het effectieve gebruik van algemene vergunningen bedroeg 14,9 miljoen euro. Globale vergunningen zijn gebruikt ter waarde van 2,6 miljoen euro. Beide vergunningen werden vooral gebruikt voor de overbrenging van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en voertuigonderdelen.
- 4 Met 3 vergunningen blijft de vergunde doorvoer via Vlaanderen verder afnemen.
- 5 In 80% van de vergunde overbrengingen en uitvoer was de effectieve eindgebruiker van de uitgevoerde militaire goederen gekend.

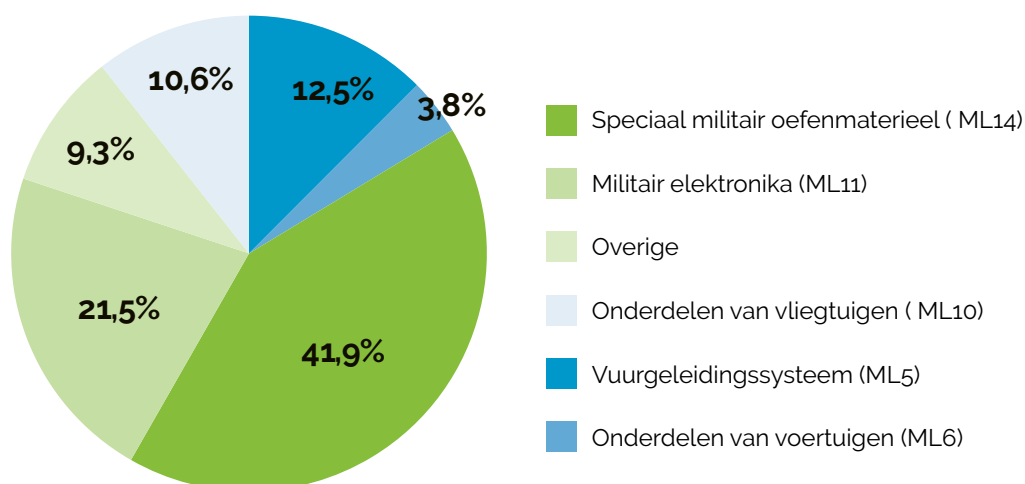
Figuur 1: Vergunde uitvoer en overbrenging vanuit Vlaanderen via nieuwe individuele vergunningen 2015-2020 (in miljoen euro)

De waarde van de **vergunde uitvoer en overbrenging** van militaire producten vanuit Vlaanderen bedroeg **42,2 miljoen euro** in 2020. In vergelijking met de jaren voordien is dit een opvallende daling. Tussen 2015 en 2019 schommelde de totale vergunde export vanuit Vlaanderen immers tussen 82 miljoen euro en 121 miljoen euro.

In totaal reikte de Vlaamse overheid in 2020 112 nieuwe individuele vergunningen uit voor de definitieve uitvoer of overbrenging van militaire goederen vanuit Vlaanderen. Sinds 2017 rapporteert de Vlaamse regering ook over verlengingen van eerder toegekende vergunningen. Een individuele vergunning kan worden verlengd wanneer de geldigheidstermijn van drie jaar verlopen is en de initiële vergunning niet werd gebruikt of niet volledig werd 'opgebruikt'. Het kan immers zijn dat de concrete in-, uit- of doorvoer of overbrenging

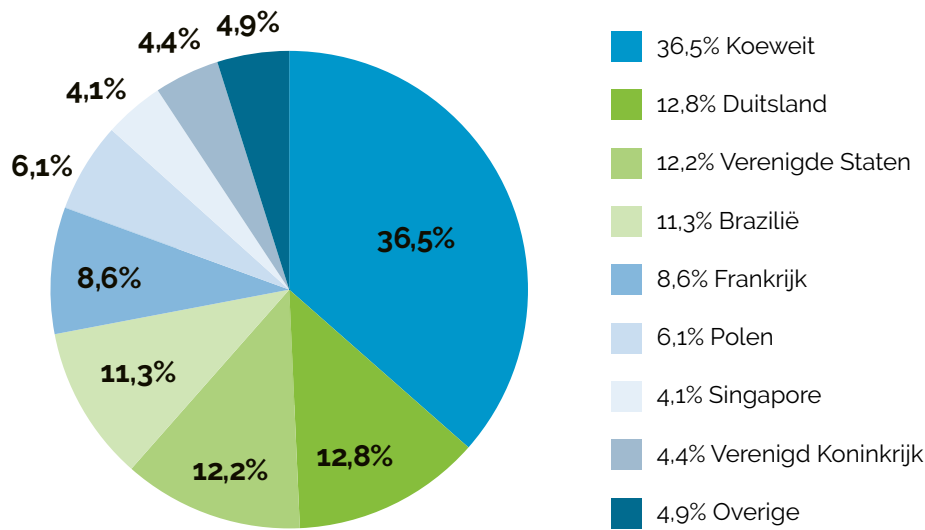
niet of niet volledig werd gerealiseerd binnen de geldige periode van de vergunning. Bij een verlenging wordt de vergunning toegekend voor de overblijvende kwantiteit.^a De Vlaamse overheid verlengde in 2020 twee eerder uitgereikte vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen met een totale waarde van 3,3 miljoen euro.

Naast vergunningen voor de uitvoer van militair materieel leverde de Vlaamse overheid in 2020 ook **344 vergunningen af voor de invoer en overbrenging** naar Vlaanderen van vooral (civiele) vuurwapens en munitie. De vergunde invoer van vuurwapens bedraagt 9 miljoen euro in 2020, die van munitie 16,8 miljoen euro. Deze waarden liggen daarmee enigszins lager dan in de jaren voordien. Ter vergelijking: in 2019 bedroeg de vergunde invoer van vuurwapens en van munitie respectievelijk 10,3 miljoen euro en 24,8 miljoen euro.

Figuur 2: Aard van de vergunde definitieve uitvoer en overbrenging 2020 vanuit Vlaanderen

^a Om te vermijden dat de kwantiteit van verlengingsvergunningen zou opgeteld worden bij de kwantiteit van initiële vergunningen, en als dusdanig een vertekend zouden beeld geven van de Vlaamse in-, uit-, doorvoer en overbrenging, wordt over verlengingsvergunningen apart gerapporteerd

Figuur 3: Landen van eindgebruik vergunde uitvoer en overbrenging in 2020

Het aantal uitgereikte vergunningen voor de doorvoer van defensiegerelateerde goederen bleef in 2020 zeer laag. Zo reikte de Vlaamse overheid in 2020 slechts drie doorvoervergunningen uit voor het transport van militaire goederen over Vlaams grondgebied. Dit lage aantal is een verderzetting van een tendens die zich al verschillende jaren voltrekt. Terwijl in 1999 136 vergunningen werden uitgereikt voor de doorvoer van defensiegerelateerde goederen, nam dit aantal vergunningen nadien in verschillende stappen af. Vooral sinds 2017 is dit aantal sterk afgenomen en werden respectievelijk slechts zes (in 2018) en vier (in 2019) doorvoervergunningen uitgereikt. Deze drie doorvoervergunningen hadden een totale vergunde waarde van 240.000 euro en hadden respectievelijk Mali, Oeganda en Zuid-Afrika als bestemmingsland.

Vlaamse wapenuitvoer in 2020: vooral militair oefenmaterieel

In 2020 keurde de Vlaamse overheid, net zoals de voorbije jaren, vooral de uitvoer van speciaal militair oefenmaterieel (meer bepaald apparatuur voor het

nabootsen van militaire scenario's, simulatoren speciaal ontworpen voor opleiding in het gebruik van vuurwapens) goed. Deze producten vertegenwoordigden in 2020 iets meer dan 40% (of ongeveer 20 miljoen euro) van de Vlaamse vergunde uitvoer. In 2019 vertegenwoordigde deze productcategorie nog 80% (of 93 miljoen euro) van de vergunde export vanuit Vlaanderen.

Militaire elektronica (9 miljoen euro), vuurgeleidingssystemen (5,1 miljoen euro) en onderdelen van vliegtuigen (4,4 miljoen euro) en van voertuigen (1,6 miljoen euro) waren andere belangrijke categorieën in de Vlaamse vergunde wapenuitvoer in 2020.

Deze verschillende productcategorieën maken traditioneel deel uit van de Vlaamse wapenexport. Hoewel het concrete aandeel van deze goederen in de totale vergunde export jaarlijks schommelt, vaak als gevolg van een of enkele grote vergunningen die worden uitgereikt, komen deze goederen telkens terug in de analyse van de aard van de Vlaamse vergunde uitvoer en overbrenging van militaire goederen.

In 2020 had iets meer dan een derde van deze vergunde uitvoer Koeweit als land van eindgebruik (36,5%). Deze uitvoer betrof speciaal militair

oefenmaterieel, dat zowel rechtstreeks als onrechtstreeks (via de Verenigde Staten) werd uitgevoerd vanuit Vlaanderen. Deze goederen waren binnen Koeweit bestemd voor het leger (het ministerie van defensie), de *VIP protection guard* (het ministerie van binnenlandse zaken) en de *Kuwait National Guard General Headquarters*.

Binnen de EU blijft **Duitsland** (12,8%) een belangrijke afzetmarkt voor Vlaamse defensiegerelateerde producten. Buiten de EU waren de Verenigde Staten (12,2%) Brazilië (11,3%) en Singapore (8,6%) de meest belangrijke landen van eindgebruik van Vlaamse defensiegerelateerde goederen.

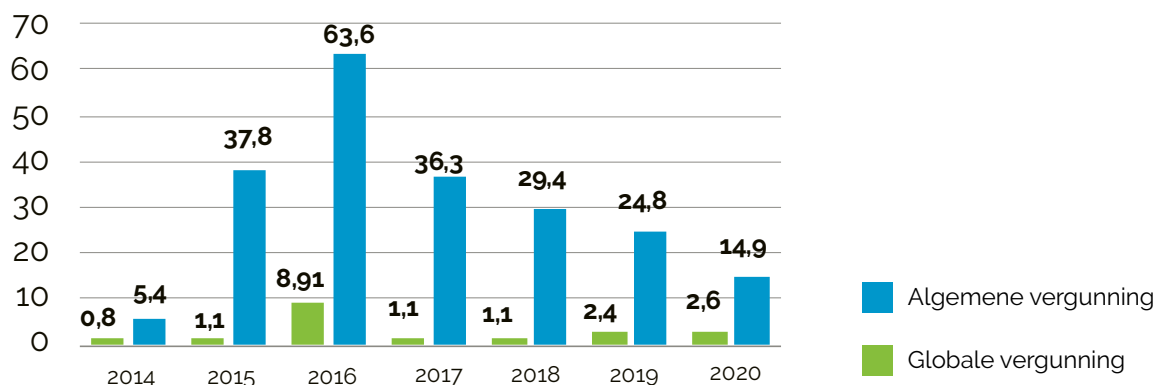
De aard van de Vlaamse uitvoer – veelal hoogtechnologische onderdelen – betekent dat Vlaamse goederen in eerste instantie vaak naar buitenlandse bedrijven gaan en pas nadien geleverd worden aan de effectieve militaire eindgebruikers, vaak na integratie in afgewerkte militaire systemen (of zelfs als onderdeel voor onderdelen van afgewerkte militaire goederen). **Zicht krijgen op het effectieve eind-gebruik is daarom niet altijd evident.** Desondanks was in 2020 voor 80% van de vergunde uitvoer de effectieve eindgebruiker gekend bij het uitreiken van de vergunning, hoewel de buitenlandse defensie-industrie ook in 2020 de belangrijkste bestemming blijft van Vlaamse wapenuitvoer. Slechts 14% van de vergunde uitvoer was rechtstreeks bestemd voor een buitenlandse overheid of krijgsmacht. Twee derde van de vergunde uitvoer of overbrenging vanuit Vlaanderen (66%) was bestemd voor de buitenlandse

defensiegerelateerde industrie, maar de uiteindelijke eindgebruiker van de goederen (of van de goederen waarin Vlaamse onderdelen werden geïntegreerd) waren gekend op moment dat de vergunning werd aangevraagd en uitgereikt. Slechts voor 20% van vergunde uitvoer was in 2020 de defensie-industrie of een handelaar de laatst gekende eindgebruiker en was het effectieve eindgebruik dus niet gekend.

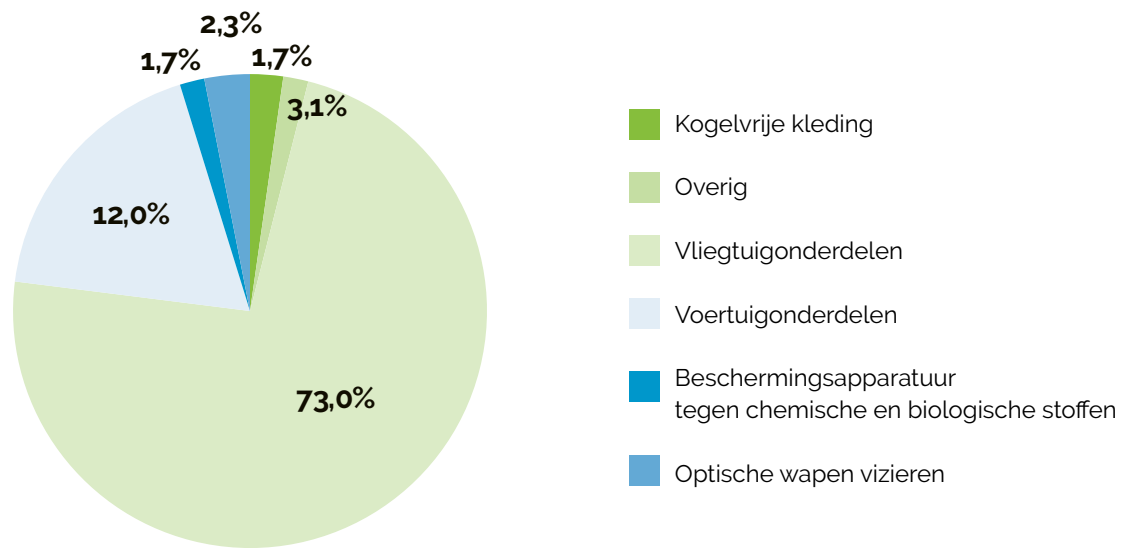
Het percentage (on)gekend eindgebruik schommelt de voorbije jaren: in 2018 bedroeg het ongekend effectief eindgebruik van de Vlaamse vergunde wapenexport slechts 20%, in 2019 liep dit ongekend eindgebruik dan weer op tot 70%. Deze grote schommelingen zijn tot op zekere hoogte het gevolg van een of enkele omvangrijke vergunningen die al dan niet in een bepaald jaar worden uitgereikt. Een zo'n vergunning met de defensie-industrie als laatst gekende eindgebruiker kan, door het beperkte aantal Vlaamse exportvergunningen, de verhouding tussen gekend en ongekend eindgebruik beïnvloeden.

Verdere afname van het gebruik van algemene vergunningen, gebruik van globale vergunningen blijft stabiel in 2020

Naast individuele vergunningen, kunnen sinds 2012 ook globale en algemene vergunningen worden

Figuur 4: Effectief gebruik globale en algemene vergunningen door Vlaamse bedrijven, 2014-2020 (in miljoen euro)

Figuur 5: Aard definitieve overbrenging via globale en algemene vergunningen vanuit het Vlaams Gewest in 2020

gebruikt voor (intra-EU) buitenlandse handel in militair materieel vanuit Vlaanderen. Een **globale vergunning** laat een leverancier toe diverse producten te versturen naar een reeks van potentiële ontvangers. Bij een **algemene vergunning** mogen leveranciers die aan de voorwaarden voldoen die vermeld zijn in de algemene vergunning gepubliceerd door de Vlaamse overheid, zonder voorafgaande toestemming producten versturen naar specifieke categorieën van ontvangers. Gebruikers van beide types vergunningen rapporteren enkel over *effectieve* transacties. De Vlaamse overheid publiceert dan ook enkel over de effectief gerealiseerde overbrenging of uitvoer via de geldende globale en algemene vergunningen. Deze gegevens kunnen daarom niet zomaar samengenomen worden met de waarden van de *vergunde* transacties.

De Vlaamse overheid voorziet, in het Vlaams Wapenhandelbesluit, vijf algemene vergunningen. Twee daarvan gelden voor tijdelijke intra-Europese overbrengingen in het kader van demonstraties, deelname aan beurzen, of voor herstellingen en onderhoud. Het tijdelijke karakter betekent dat deze goederen per definitie na verloop van tijd terug naar Vlaanderen keren. Daarnaast bestaan er drie

algemene vergunningen voor definitieve transacties. Deze drie algemene vergunningen zijn in 2020 minder gebruikt door Vlaamse bedrijven dan in de voorgaande jaren (figuur 4). In totaal werden militaire goederen voor een waarde van 14,9 miljoen euro effectief overgebracht naar bestemmingen in andere EU-lidstaten. Vooral de algemene vergunning voor overbrengingen in het kader van intergouvernementele samenwerkingsprogramma's tussen EU-lidstaten (12,6 miljoen euro) werd in 2020 gebruikt door Vlaamse bedrijven. Meer concreet werden, gebruik makend van deze algemene vergunning, militaire goederen voor een totale waarde van 12,6 miljoen euro overgebracht naar de defensiegerelateerde industrie in Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. De algemene vergunning voor overbrenging naar gecertificeerde personen werd gebruikt voor een effectieve waarde van 1,2 miljoen euro, voor overbrengingen naar Duitsland en Frankrijk.^b Tot slot werden via de algemene vergunning voor overbrenging naar Europese strijdkrachten militaire goederen overgebracht naar de Duitse, Franse, Britse en Zweedse strijdkrachten voor een gezamenlijke waarde van 1,1 miljoen euro.

^b Gecertificeerde personen zijn personen (of bedrijven) die van de bevoegde autoriteit in een EU-lidstaat het certificaat van gecertificeerde persoon hebben ontvangen. Dit certificaat verklaart dat die persoon betrouwbaar is en in staat is om uitvoerbeperkingen na te komen van defensiegerelateerde producten die hij of zij in het kader van een vergunning vanuit een andere lidstaat overbrengt. Een overzicht van alle gecertificeerde personen in de EU is te raadplegen in de Europese databank CERTIDER.

Het gebruik van de geldige **globale vergunningen** bleef in 2020, in vergelijking met 2019, wel stabiel, met een totale effectieve export ter waarde van 2,6 miljoen euro. Concreet werden in 2020 tien globale vergunningen gebruikt voor de definitieve overbrenging van militaire goederen binnen de EU.

In 2020 werden via beide vergunningstypes vanuit Vlaanderen vooral onderdelen voor gevechtsvliegtuigen voor de defensie-industrie in Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk overgebracht, dit in het kader van de algemene vergunning voor intergouvernementele samenwerkingsprogramma's tussen EU-lidstaten. Daarnaast werden voertuigonderdelen naar diverse EU-lidstaten met verschillende Europese krijgsmachten als effectieve eindgebruikers overgebracht, zowel via de algemene vergunningen als via de globale vergunningen

Geweigerd in 2020: twee vergunningen en een voorlopig advies

Jaarlijks weigert de Vlaamse overheid ook enkele vergunningen voor de overbrenging of uitvoer van militaire goederen vanuit Vlaanderen, omdat de transacties volgens de Vlaamse overheid een inbreuk vormen op de beoordelingscriteria voorzien in het Wapenhandeldecreet. In 2020 weigerde de Vlaamse overheid twee vergunningen voor de definitieve of tijdelijke uitvoer van defensiegerelateerde producten vanuit Vlaanderen. Daarnaast gaf de Vlaamse regering een negatief voorlopig advies voor de eventuele overbrenging van voertuigonderdelen naar de defensiegerelateerde industrie Frankrijk met voorzien eindgebruik in Saoedi-Arabië. Een voorlopig advies is een niet-bindende inschatting over de eventuele toelaatbaarheid van een in-, uit- of doorvoer en is onder meer bedoeld voor bedrijven om in te schatten of de intekening op een buitenlandse overheidsopdracht haalbaar en zinvol is. Het is dus geen formele vergunningsaanvraag.

In 2020 weigerde de Vlaamse overheid twee vergunningen voor de definitieve of tijdelijke uitvoer van defensiegerelateerde producten vanuit Vlaanderen. Daarnaast gaf de Vlaamse regering een negatief voorlopig advies voor de eventuele overbrenging van voertuigonderdelen naar Frankrijk met eindgebruik in Saoedi-Arabië.

De vergunning met voorzien eindgebruik door de krijgsmacht van Chili werd geweigerd omdat volgens de Vlaamse regering een duidelijk risico bestond dat de goederen, als onderdeel van een groter geheel, gebruikt zouden worden bij het begaan of faciliteren van ernstige mensenrechtenschendingen. Bovendien was een duidelijk risico dat de goederen zouden worden afgewend van hun doel of bestemming en zouden terechtkomen bij entiteiten ten opzichte waarvan door bevoegde VN-instanties ernstige mensenrechtenschendingen zijn vastgesteld.

De goederen in de **tijdelijke uitvoer** naar Mexico waren bedoeld voor demonstratie tijdens een tender bij het Ministerie van Defensie. Deze weigering illustreert het beleid van de Vlaamse regering om tijdelijke aanvragen voor demonstratie op dezelfde manier te beoordelen als aanvragen voor definitieve uitvoer, omdat bij een gunstige beoordeling door de ontvanger de mogelijkheid reëel is dat de goederen het voorwerp zullen uitmaken van een toekomstige aanvraag tot definitieve uitvoer. De Vlaamse regering weigerde deze transactie omwille van het duidelijk risico op het faciliteren van mensenrechtenschendingen en op afwending van de goederen van hun doel en bestemming.

Tot slot gaf de Vlaamse regering een **negatief voorlopig advies** voor de mogelijke overbrenging van voertuigonderdelen naar Frankrijk met eindgebruik in Saoedi-Arabië. Dit voorlopig advies werd negatief beoordeeld omdat er een duidelijk risico bestond dat de transactie in strijd was met internationale verplichtingen van Vlaanderen en België, dat er een duidelijk risico op mensenrechtenschendingen was, dat de producten in kwestie zouden kunnen gebruikt worden in

Type transactie	Land eindgebruik	Product(en)	waarde (in €)	Criteria
Definitieve uitvoer	Chili	Voertuigen en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik	47.000	2, 7
Tijdelijke uitvoer	Mexico	Nachtkijkers voor vuurwapens, beeld-versterkerapparatuur, vuurgeleidings systemen	384.000	2, 7
Voorlopig advies	Saoedi-Arabië (via Frankrijk)	Onderdelen voor voertuigen speciaal ontwor- pen of aangepast voor militair gebruik	12.685,74	1,2,4,6; artikel 28 1

Tabel 1: Geweigerde vergunningen voor uitvoer en overbrenging

regionale conflicten en dat de transactie een inbreuk vormde op de externe belangen en doelstellingen van Vlaanderen of België. Dit negatieve voorlopig advies ligt in lijn met het beleid van de Vlaamse regering om geen export van militaire goederen toe te staan met eindgebruik in Saoedi-Arabië als op moment van de beoordeling geweten is dat de potentiële eindgebruiker betrokken partij is in het gewapend conflict in Jemen.

Vlaams Vredesinstituut

Het Vlaams Vredesinstituut werd in 2004 opgericht als paraparlementaire instelling bij het Vlaams Parlement. Het Vredesinstituut staat garant voor het aanleveren van grondige analyses, het informeren en organiseren van het debat, en het aansturen op maatregelen voor het bevorderen van vrede en geweldpreventie.

Auteur

Diederik Cops werkt sinds januari 2016 als senior onderzoeker bij het Vlaams Vredesinstituut. Binnen het onderzoeksdomein "wapens-vrede-geweld" richt hij zich vooral op het aspect van exportcontrole van conventioneel militair materieel in Europa.

email: diederik.cops@vlaamsparlement.be